

Omgaan met papier

Papier is iets waar je op school zeker niet naast kunt kijken. Hebben je leerlingen er al eens bij stilgestaan waar al dat papier vandaan komt, of hoe zij er mee omgaan?

GREEN heeft onlangs samen met Paper Chain Forum een enquête georganiseerd in een representatief aantal lagere scholen uit het hele land.

Daaruit bleek dat kinderen niet goed weten waarvan papier gemaakt wordt.

Tegelijk stelden we vast dat papiersortering op school in heel wat gevallen te wensen overlaat. Een betere kennis leidt tot een rationeler gebruik van papier op school (en hopelijk ook thuis) en tot een betere sortering van het gebruikte papier.

Heb je het gevoel dat er ook op jouw basisschool nogal onverstandig met papier wordt omgegaan?

Dan kun je instappen in het educatieve project dat GREEN vzw ontwikkeld heeft met de financiële hulp van Paper Chain Forum – de vzw die alle beroepsfederaties van de Belgische papierketen groepeerd (www.paperchainforum.org).

GREEN ondersteunt gratis klassen van het derde tot en met het zesde leerjaar lager onderwijs die het thema "papiergebruik op school" willen aansnijden.

Per basisschool krijgt één klas drie educatieve workshops. De leerlingen uit die voortrekkersklas komen via diverse werkvormen meer te weten over de productie van papier en rationeel papiergebruik. Gewapend met die kennis gaan ze op onderzoek in hun school: waar wordt er papier gebruikt?

Welk papier? Wordt er zuinig omgesprongen met papier? Tijdens de derde workshop wordt het *Papierparlement* samengeroepen. De leerlingen van de voortrekkersklas doen met hun *Papierpartij* voorstellen voor een rationeler papiergebruik.

Ten slotte stelt de klas haar actieplan voor aan de hele school: leerlingen, leerkrachten, directie én ouders. Uiteraard sluit het project volledig aan bij de eindtermen.

Met al je vragen of om een inschrijvingsformulier aan te vragen kun je terecht bij:

Martijn Huybrechts,
martijn@greenbelgium.org
of 0473 64 21 13

LABO en Da's proper!

Ruim 1300 klassen uit het lager onderwijs kregen vorig schooljaar een medewerker van GREEN op bezoek voor een sessie LABO (Leren afval beheren op school). Ongeveer 850 klassen uit het 4de en 5de jaar secundair onderwijs ontvingen een GREEN-er voor één van de drie werkvormen die in het Da's proper! - concept mogelijk zijn.

Ben je leerkracht in de 2de of 3de graad basisonderwijs? Heb je interesse voor een educatieve workshop over afval voor je klas?

Surf dan naar www.labovorming.be en schrijf je in! Je kunt daar ook een folder downloaden met extra informatie.

Geef je les in een 4de of 5de jaar secundair onderwijs? Denk je dat een vorming over afval binnen jouw vak past? Dan ben je aan het juiste adres op www.dasproper.be. Ook daar vind je een downloadbare folder met informatie over de drie verschillende werkvormen. Laat je e-mailadres achter indien je interesse hebt. We verwittigen je bij de start van de inschrijvingen. De vormingen LABO en Da's proper! worden gefinancierd door Fost Plus en georganiseerd in samenwerking met de afvalintercommunales. Ze zijn gratis voor de school.

Contact en informatie op www.greenbelgium.org,
peter@greenbelgium.org, 0473 86 65 27

Sam de Verkeersslang

De succesvolle campagne "Veilig en milieuvriendelijk naar school" wordt dit jaar in een nieuw jasje gestoken en krijgt de naam: "Sam de Verkeersslang". Het doel van de campagne is kinderen, ouders, leerkrachten en schooldirecties te stimuleren de auto een week lang thuis te laten en naar school te stappen, fietsen, bussen of carpoolen. Vlaamse basisscholen kunnen het verkeersspel "Sam de Verkeersslang" in de "Heen-en-weer-week" van 4 tot 8 mei 2009 of tijdens een mobiliteitsproject op school spelen. Het spel laat ouders, kinderen en leerkrachten een week lang beleven hoe het anders kan. Mobiel 21 biedt aan scholen die het spelpakket bestellen gratis inhoudelijke begeleiding aan bij de uitwerking van initiatieven op maat van de school: fiets-en voetpoolen, een schoolroutekaart, een schoolvervoerplan of een scholenovereenkomst. Vanaf september kunnen scholen zich inschrijven voor de nieuwe campagne in mei 2009 op de gloednieuwe campagnewebsite www.verkeersslang.be (en enkel via deze weg!). Nieuw zijn de deelnemerspagina's op die website. Deelnemende scholen kunnen er terecht voor specifieke informatie om van de campagne een succes te maken.

VICIEUZE CIRKEL

Vele kinderen en ouders komen jammer genoeg in een vicieuze cirkel terecht:

"Het autoverkeer in de schoolomgeving

wordt alsmat drukker. Dat leidt tot steeds meer onveilige situaties. Daardoor neemt het onveiligheidsgevoel van ouders toe en brengen ze hun kinderen met de auto naar school. Het gevolg is met dat er steeds meer autoverkeer in de schoolomgeving is..." Met de campagne wil Mobiel 21 vzw die vicieuze cirkel doorbreken door kinderen en ouders aan te moedigen om meer naar school te stappen en te fietsen, vooral wie dichtbij de school woont.

Door meer te fietsen en te stappen, leren kinderen bovendien ook beter fietsen en stappen. Ze worden fietsvaardiger, meer vertrouwd met het dagelijkse verkeer en zullen beter kunnen anticiperen op andere weggebruikers. Bovendien dragen stappen en fietsen bij tot de dagelijkse portie beweging die kinderen en volwassenen nodig hebben. Het is ook milieuvriendelijker.

SPEELS EN STRUCTUREEL

Tijdens het spel verdienen de leerlingen voor elke duurzame verplaatsing een stip. Die stippen kleven ze op de verkeersslang. Naast het ludieke element, zet Mobiel 21 vzw alle deelnemende scholen ook aan om inhoudelijke en structurele mobiliteitsinitiatieven uit te werken. Op www.verkeersslang.be vind je informatie over het spel, over inhoudelijke verkeers- en mobiliteitsprojecten, over mogelijke ondersteuning door Mobiel 21, praktijkvoorbeelden en inhoudelijk materiaal dat scholen kunnen gebruiken bij het uitwerken van verkeersprojecten.

Voor meer informatie kun je ook terecht bij *Marjan Frederix, V. Decosterstraat 67A, 3000 Leuven, tel. 016 31 77 02, marjan.frederix@mobiel21.be*

Het hoeft niet ver om interessant te zijn

Een (meerdaagse) schoolreis is een vakoverschrijdend project waarin je cultuur, beweging, sociale vaardigheden en ecologie combineert. Maar waarom het ver gaan zoeken als het ook dichtbij kan?

ECOWANDELING IN DE BUURT VAN DE SCHOOL

Waar vind je op stapafstand een windmolen, een watermolen, een constructieatelier voor zonneboilers, een rivier voor wateronderzoek, een plekje om kriebelbeestjes te zoeken en een bos om exoten en inheemse planten te ontdekken? In Brussel op 5 minuutjes wandelen van het CDO – Don Bosco, St.-Pieters-Woluwe.

De luchtfoto- met door de milieuwerkgroep ingetekende wandeling - zegt meer dan genoeg.

ECOREIS NAAR BRUGGE

Brugge is een cultuurstad. Je vindt er goedkope mogelijkheden om te logeren zoals jeugdherbergen. Je hebt het Zwin, de kust, de Schelde met een goedkope oversteek (Breskens-Vlissingen).

Je kunt de huisvuilverbrandingsoven en het windmolenpark naast het kanaal Brugge-Zeebrugge gratis bezoeken. Je vindt er water om te leren zeilen – dan ondervind je aan den lijve de kracht van de wind – en als je dan nog al je verplaatsingen met de fiets doet, werk je niet enkel aan een lage CO₂-uitstoot maar ook aan je gezondheid.

De leerlingen van de tweede graad tso-ksso van het KTA Jette verbleven tijdens hun GWP (geïntegreerde werkperiode) vijf dagen in 'De Karmel', een jeugdverblijfcentrum in Brugge.

Naast een stadswandeling stonden volgende activiteiten op het programma: vloten- en kajaktocht, enkele bezoeken aan musea, het blindeninstituut en de sterrenwacht van Beisbroek.

Ook nog een natuurwandeling met wateronderzoek en een bezoek aan de STEG-centrale (stoom- en gasturbine) van Herdersbrug en het windmolenpark aan het kanaal.

Alle verplaatsingen gebeurden met het openbaar vervoer of met de fiets.

Op de verblijfplaats moesten de leerlingen zuinig zijn met energie: verwarming afzetten en lichten doven tijdens uitstappen, zelf koken met deksels op de kookpotten en geen waterkranen onnodig laten lopen.

HET BUITENLAND

Een suggestie voor een meerdaagse schoolreis. Vertrek aan het station van Knokke, waar er een rechtstreekse busverbinding is met Breskens. Een comfortabele overzet brengt je in geen tijd naar Vlissingen. Hier huur je fietsen (groepstarieven zijn mogelijk). Vandaar ga je per fiets via Middelburg naar je verblijf bij Arnhemuiden (<http://www.buitencentrumveere.nl/>) waar je met maximum 40 leerlingen voor ongeveer € 35/leerling/week logeert in blokhutten, in tenten of in een stenen groepsgebouw. Voor de (bio-)catering sta je zelf in, via het warenhuis naast het Veerse Meer. In de buurt kun je allerhande watersporten beleven, je kunt de Delta-werken en het windmolenpark bezoeken. Heel de omgeving is fietsvriendelijk met afgescheiden fietspaden. Alle belangrijke culturele of interessante locaties bevinden zich op fietsafstand (15 à 20 km).

Meer informatie krijg je bij paul.renders@vgc.be. Eén kanttekening: fietsen huren is wel duur. De fietsverhuurders zijn ook meestal ingesteld op dagtoerisme. De meest ecologische, gezonde en economische manier van verplaatsen wordt zo in de praktijk bijna onmogelijk. Werk aan de winkel dus! Als je op tijd met de voorbereiding begint, kun je wel subsidies vragen bij Dynamo² of (voor Brussel) bij de VGC. Fietsen huren is in Nederland wel veel goedkoper dan in België.

*Paul Renders,
MOS-begeleider Brussel*

Zintuigentuin

De natuur beleven door al onze zintuigen te gebruiken. De natuur leren voelen, horen, zien, ruiken, proeven. De natuur leren waarderen en respecteren. Dat doe je niet met een leerboek of enkele invulblaadjes maar door de kinderen zo dicht mogelijk bij de natuur te brengen. Een zintuigentuin biedt een schat aan mogelijkheden om de kinderen te laten genieten van actief natuuronderwijs.

Gewapend met een goed team van kinderen, ouders, collega's en externe natuurkenners en voorzien van een rugzak vol wetenschappelijk onderzoek en organisatietechnieken hebben wij onze zintuigentuin opgestart. Elk klein stapje in onze tuin moet een groot avontuur worden!

Hoe begin je daaraan? Wat komt er allemaal bij kijken? Waar leggen we onze zintuigentuin aan? Een massa vragen spookte door ons hoofd.

PLANMATIG

Het werd al snel duidelijk dat we heel stapsgewijs en planmatig te werk moesten gaan, want aan zo'n concept begin je niet zomaar halsoverkop. Eerst moesten we natuurlijk onze collega's op de hoogte brengen, hen warm maken voor het project. Wij vonden het heel erg belangrijk dat het hele team achter ons plan stond.

Sommigen waren heel enthousiast, anderen hadden toch hun terechte bedenkingen.

Wat met het onderhoud van zo'n tuin.

Inderdaad, een eerste puntje waar we zeker rekening mee moesten houden.

We besloten op zoek te gaan naar mensen die ons wat meer konden informeren over onderhoudsarme tuinen. Een contactpersoon van VELT was meteen bereid om meer uitleg te komen geven zodat het eerste twijfelpuntje meteen was weggewerkt.

We kregen 'groen licht' en konden van start gaan.

We begonnen eerst met een stappenplan. Wat gaan we doen en hoe plaatsen we het in de jaarplanning. We stelden een periode van twee jaar voorop om de zintuigentuin vorm te geven.

We gingen op zoek naar ideeën bij de kinderen, bij collega's en ouders.

Wat kon er allemaal in onze tuin komen, wat vonden zij belangrijk ...

SPROOKJE OP PAPIER

We schakelden de kinderen in om als echte tuinarchitecten het terrein op te meten, de bodemsoort te onderzoeken, licht- en schaduwplaatsen na te gaan en bestaande vegetatie in kaart te brengen.

Met al die informatie en alle verzamelde ideeën maakten we een voorlopig plan.

Onze tuin stond nu als een mooi sprookje op papier. Nu werd het tijd om het sprookje waar te maken.

We organiseerden een grote tuinwerkdag en gesteund door een fantastisch team van kinderen, ouders, collega's en bevriende tuinarchitecten kreeg onze tuin stilaan de basisvorm die we voor ogen hadden.

Ons eerste jaartje is ondertussen al voorbij.

Maar we gaan moedig door. Een insectentoren, een vogelmuur, vogelhuisjes, een wilgentent... alles komt erin.

MET VOLLE OVERGAVE

Ondertussen hebben we ook een milieugroepje opgericht. Kinderen van verschillende groepen zijn verantwoordelijk voor het onderhoud en de opvolging van de tuin. Zij doen hun taak met volle overgave. Een bewijs dat onze zintuigentuin nu al respect afdwingt voor de natuur. Want is het niet ontzettend belangrijk om kinderen te laten opgroeien tot verantwoordelijke en milieubewuste volwassenen die later uit vrije wil kiezen voor een milieuvriendelijke levenswijze? Met behulp van onze zintuigentuin willen wij alvast een stap in de goede richting zetten om dat doel te bereiken. Heel veel energie hebben we al nodig gehad om te staan waar we nu staan, maar nog meer voldoening hebben we er voor in de plaats gekregen!

*Juf Debbie Cornelis van GO!
De Duizendpootridders uit Opwijk*

Insectenhotel

De MOS-werkgroep van de Vrije Basisschool van Putte startte vorig jaar met de planning en de bouw van een insectenhotel voor solitaire bijen. Medewerkers van Natuurpunt "De Putter" en van het PIME gaven ons

voldoende informatie zodat we het project konden indienen bij de milieudienst van de gemeente Putte. In het vroege voorjaar plantten we insectenlokkende planten in de buurt van de speelplaats. We kregen ze van de Putse boomkwekers. Daarna kon de klusjesdienst van het oudercomité aan de slag. Zij zorgden voor de ruwbouw van het dierenverblijf. De kinderen van de MOS-leerlingenraad overtuigden klasgenoten en leerkrachten om mee nestgelegenheid voor de solitaire bijtjes te creëren. We gaven de leerkrachten en kinderen ook informatie over het leven van die diertjes en hun keuze van nestplaats. We lichtten de ouders via een nieuwsbrief in om mee materialen te verzamelen: bamboe, riet, stenen, blokken hout, al wat kon dienen.

Een handige papa met groene vingers gaf in de kleuterschool een demonstratie.

Hij boorde gaten in blokken hout en verzaagde de stevige bamboestokken tot bundels.

Uiteindelijk kreeg alles een plaatsje in het insectenhotel.

*Vrije Basisschool,
Putte*

Vrijdag 13 februari 2009: vijfde editie van Dikke-truiendag.

Uiteraard vermijden we die dag beter ladders en zwarte katten. Maar ook met onnodig energieverbruik op school rekenen we dan genadeloos af! Dat levert winst op voor het milieu én de portemonnee. En dat kan vaak zonder aan comfort in te boeten.

De Vlaamse overheid spoort opnieuw iedereen aan om deel te nemen aan de Dikke-truiendag. Niet alleen op school, maar ook thuis en op het werk.

Je hebt geen konijnenpoot of klavertje vier nodig om op vrijdag 13 februari 2009 de donkere hoekjes te trotseren. Een dikke trui is je geluksbrenger. Als je die al nodig hebt, want een graadje minder verwarmen, merk je nauwelijks, maar dat betekent wel 7% minder stookkosten en broeikasgassen.

Meer informatie over Dikke-truiendag 2009 vind je vanaf begin november op

<http://dikketruiendag.lne.be>

Bruggen naar Istanbul

Op 13 februari 2009 komen jongeren uit alle hoeken van België samen in het federale parlement. Daar zullen ze onze politici interpellieren over de uitdagingen in verband met water in de wereld en over hoe die politici het vijfde Wereldwaterforum in Istanbul in maart 2009 aan het voorbereiden zijn.

Jongeren uit het vierde en vijfde jaar secundair onderwijs zijn welkom. Jongeren en scholen die zich willen verdiepen en mee discussiëren, kunnen zich inschrijven door een werkstuk te maken met als thema "Water brengt mensen bij elkaar". De vorm staat vrij. Filmclipjes, posters, fotocollages en dergelijke zijn welkom tot 28 november 2008.

De geselecteerde klassen kunnen met vijf vertegenwoordigers aan het evenement deelnemen.

Het Youth Water Network kiest onder de deelnemers enkele jongeren die van 16 tot 22 maart 2009 de officiële Belgische delegatie naar het Wereldwaterforum in Istanbul zullen vergezellen.

Met steun van ARGUS organiseren GREEN vzw en PROTOS dit jongerenwaterforum.

Meer informatie over het waterwerkstuk, het evenement in het Parlement en het Waterforum in Istanbul vind je op <http://istanbulproj2009.wordpress.com>.

Het werkstuk kun je opsturen naar GREEN vzw, Antwerpsesteenweg 20, 1000 Brussel of mailen naar Bram Soenens (b.soenens@greenbelgium.org), 0473 56 02 89. Je kunt bij hem ook terecht voor aanvullende informatie.

Water, waterlopen en natte natuur

De Waterkant, natuur- en milieueducatiecentrum in Aalst, organiseert dit najaar in samenwerking met Natuurpunt, de milieudienst van Aalst, De Milieuboot en MOS weer tal van educatieve activiteiten voor jongeren van 5 tot 18 jaar. Water, waterlopen en natte natuur, en dat in verband met de Dender, vormen daarbij de leidraad. Begeleide wandeltochten, Denderonderzoek en speciale activiteiten voor de kleinsten staan op het programma.

SPRING EENS IN EEN VIJVER

Van 10 tot en met 28 november, met opdrachten en verhaaltjes toveren de kinderen symbolisch een kale

vijver om tot een vijver vol leven. Voor 3de kleuter en 1ste graad LO, op dinsdag, donderdag en vrijdag.

DENDERONDERZOEK

In september en oktober. De jongeren meten hoe het gesteld is met de biologische en fysico-chemische waterkwaliteit van de Dender. Voor leerlingen 2de graad SO, op aanvraag.

WANDELTOCHT

Een begeleide wandeltocht in natuurgebied de Gerstjens in september en in oktober. Kijken en ervaren staan centraal tijdens de wandeling met het lager onderwijs. De functies van de Dender, de relatie van de rivier met het natuurgebied, de soorten landschappen en de waterkwaliteit in de Zomergembek komen aan bod. De leerlingen van het secundair onderwijs onderzoeken hoe mens en rivier in symbiose kunnen samenleven. Zij focussen op de overstromingsproblematiek, de biodiversiteit, integraal waterbeheer en duurzame ontwikkeling. Voor leerlingen 2de en 3de graad LO, leerlingen SO, op aanvraag.

OP PAD OF IN HET CENTRUM

Ook met verenigingen en groepen gaat De Waterkant graag op pad in het natuurgebied het Osbroek.

In het centrum zelf kun je – eventueel in combinatie met een Denderonderzoek of een begeleide wandeling - ook een bezoek brengen aan de watertuin en aan de permanente tentoonstelling 'De Dender integraal', over waterlopen en natte natuur in het Denderbekken. De grote aquaria met vissen en waterplanten uit de Denderregio zullen zeker je aandacht trekken!

Meer informatie: www.dewaterkant.org.

Inlichtingen: info@dewaterkant.org of op het nummer 053 72 94 21.

Milieuboottocht

Neem een kijkje op www.milieuboot.be om te weten wanneer de milieuboot in jouw streek vaart. Van 9 maart tot 6 juni 2009 vaart de milieuboot op de Zeeschelde, de Bovenschelde en het Kanaal Bossuit-Kortrijk.

Tijdens een milieuboottocht staan drie lesgevers paraat voor een gevarieerd drie uur durend programma op het dek en in de binnenruimten van het schip. Aan dek kom je meer te weten over de functies, de problemen en de kansen van de waterloop en de natuur aan de waterkant. Op sommige trajecten gaat de milieuboot de sluis in. Je ervaart de kracht van water tijdens het versassen. Hoe werkt een sluis eigenlijk?

In het labo kom je te weten of het water van de waterloop bij jou in de buurt nu wel of niet proper is. Zwemmen er vissen in?

In verschillende werkhoeven in het ruim ga je via opdrachten en met educatief materiaal op zoek naar antwoorden: wat zijn de gevolgen van vervuiling op het leven in en om de waterloop? Is het waar dat een rivier zichzelf kan zuiveren? Wat wordt er al gedaan en hoe kan jij helpen om onze waterlopen schoon te houden?

De milieuboot vaart voornamelijk met leerlingen van de 2de en 3de graad van het lager onderwijs, de eerste graad van het secundair onderwijs en studenten lerarenopleiding.

Het lespakket 'Op sleeptouw' kun je gebruiken voor de voorbereiding en naverwerking van de tocht.

Het pakket bevat lesbladen voor leerkrachten met informatie over water en waterlopen en lesbladen voor de leerlingen met vragen en opdrachten.

Het project 'Educatieve Milieuboottochten' is opgenomen als MOS-schakel voor het thema Water en vormt een interessante invulling van zowel vakoverschrijdende als heel wat vakgebonden eindtermen.

De folder, een vaarkalender met trajecten en data en inschrijven: www.milieuboot.be.

Inlichtingen: info@milieuboot.be of 053 72 94 20.

Wereldbeelden

Van 20 september tot 30 november loopt op en rond het Antwerpse Mechelseplein de fototentoonstelling 'Wereldbeelden – van Patrick De Spiegelaere'. 25 foto's van 8m² tonen mensen uit Afrika en Latijns-Amerika in hun dagelijkse bezigheden en bieden daarmee een onbevangen blik op de wereld 'zoals hij is'. GREEN vzw en de stad Antwerpen sloegen de handen in elkaar om een bezoek aan de tentoonstelling ook boeiend te maken voor jongeren uit de eerste en tweede graad van het secundair onderwijs (aso, tso, kso, bso en dbso). Op een interactieve en creatieve manier brengen elf opdrachten en een voortraject de beelden tot leven. Ze maken de jongeren op een leuke manier vertrouwd met thema's als ontwikkelingssamenwerking, eerlijke handel en millenniumdoelstellingen. Bovendien kun je deelnemen aan een wedstrijd en een leuke uitstap winnen met je klas.

Meer informatie en bestellen educatief pakket: www.antwerpen.be, ontwikkelingssamenwerking@stad.antwerpen.be, 03 227 71 52.

Water for the World

Een boeiende fototentoonstelling van fotograaf Dieter Telemans over de waterproblematiek op onze planeet. Waterschaarste en overstromingen zijn twee thema's die in de tentoonstelling aan bod komen en die dichterbij ons bed staan dan we soms wel vermoeden.

Maar ook: hoe gaan wij met water om? Hoe zorgen we ervoor dat iedereen drinkbaar water heeft?

De fototentoonstelling is een initiatief van Borealis, i.s.m. de vzw GREEN, die een gratis educatief pakket over de thematiek ter beschikking stelt.

"Water for the World" vindt plaats in de loop van 2008-2009 in de gemeenten Beringen (17 t.e.m. 28 november 2008),

Mechelen en Kallo/Zwijndrecht (november 2009).

Meer informatie op www.waterfortheworld.net